Colloquium Area "Modern Studies in Fiction Literature Translation"

DISCURS POLIMORF ÎN CORESPONDENȚA LUI VASILE VASILACHE / POLYMORPHOUS DISCOURSE IN THE CORRESPONDENCE OF VASILE VASILACHE

Maria ABRAMCIUC, Associate Professor,
Researcher-Coordinator, PhD
("Bogdan Petriceicu-Hasdeu" Institute
of Romanian Philology, Moldova State University)
margacurtescu@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-0186-0224

Received: December 29th, 2025 | Reviewed: December 30th, 2025 | Accepted: December 30th, 2025
UDC 81`255.2 | https://doi.org/10.62413/cqm.2026.14

Abstract

This study aims to identify and analyze the difficulties encountered by the two translators in the process of rendering into Romanian the private correspondence of Vasile Vasilache, originally written in Russian. In addition, it seeks to highlight the strategies and solutions adopted to address these challenges. The translation of the corpus of letters, included in the two volumes entitled Post Restant (2024), necessitated, above all, the faithful transmission of the stylistic authenticity characteristic of the author's prose. Although Vasile Vasilache is primarily a Romanian-language writer, in the letters composed in Russian he demonstrates a notable linguistic inventiveness, employing innovative lexical, syntactic, and imagistic constructions. Consequently, translation difficulties manifested both at the level of the signifiers and the signifieds, reflecting the complex interplay between form and meaning in the target language.

Keywords: *Vasile Vasilache, epistolary writing, translation process, translation difficulties, source text, target text, signifier, signified, linguistic inventiveness, stylistic authenticity*

Obiectivul cercetării noastre este axat pe identificarea şi analizarea dificultăţilor de transpunere din limba rusă în limba română a corespondenţei particulare aparţinând scriitorului Vasile Vasilache, inclusă în cele două volume, intitulate *Post-restant. Scrisori inedite* (2023). Implicit, vom releva soluţiile la care au recurs traducătorii Victor Vasilache[22] şi Valeriu Vasilache[23] în scopul rezolvării situaţiilor

[22]Victor Vasilache, absolvent al Facultății de Limbi Străine a Universității de Stat din Moldova (1974). Traducător la editura „Literatura Artistică" din Chișinău. În perioada 1980-2018, a semnat, mai multe traduceri din operele lui L. S. Sengor, A. Sagi, Alphonse Daudet, Honoré de Balzac, Olivier Dupin ș. a.

tensionante, apărute pe parcursul acestei practici. Epistolarul examinat include, în mare parte, misive redactate de Vasile Vasilache în perioada 17 octombrie 1974 – 16 mai 1985 şi trimise Mariannei Lomako, o tânără din Simferopol, Ucraina, şi părinţilor acesteia. Având ca protagonist pe *homo biographicus*, care, de obicei, îşi centrează demersul pe evenimenţial şi urmează o intenţionalitate comunicativă, epistolele analizate mărturisesc despre trăiri lăuntrice efervescente, pe care semnatarul şi le transpune într-un stil artistic spectaculos, rămânându-şi fidel sie însuşi – celui din proza sa artistică.

Scriitor de limbă română, Vasile Vasilache operează inventiv în interiorul limbajului, inclusiv, şi în epistolele redactate în limba rusă, apelând la structuri lexicale, morfologice, sintactice, imagistice inedite. Subliniem că, în contextul generaţiei şaizeciste, autorul celebrului roman *Povestea cu cocoşul roşu* (1966) s-a remarcat nu doar prin proiecte literare inedite, ci şi printr-un un discurs expresiv şi nuanţat stilistic, printr-o organizare complexă a demersului artistic. Astfel, procesul de traducere a corpusului de scrisori a implicat, în primul rând, transmiterea, în limba-ţintă, a autenticităţii stilistice proprie prozatorului.

Traducerea unui text literar implică operaţii complexe, căci, acest proces nu presupune o transpunere liniară, directă dintr-o limbă-sursă într-o limbă-ţintă, ideea consunând cu afirmaţia lui J.-L. Borges precum că „Nicio problemă nu concordă mai complet cu literatura şi cu misterul modest al literaturii ca problema pusă de o traducere" (*apud* Steiner, 1983, p. 15). Impedimentele pe care le întâmpină specialiştii în domeniu sunt, de regulă, de ordin lingvistic, cultural, pragmatic şi textual. Denisa Elena Petrehuş identifică „trei tipuri de dificultăți ale traducerii: extratextuale, intratextuale şi alte dificultăți (*apud* Nagy, 2020, p. 151). Explicând natura altor dificultăți ale traducerii, cercetătoarea menţionează „că semantismul şi aspectul complex, uneori mozaicat al sensurilor cuvintelor este principala sursă a problemelor în traducere" (*ibidem*). Cercetătoarea în traductologie Georgiana Lungu-Badea distinge între problemele de traducere şi dificultăţile de traducere, specificând: „Credem că termenii *dificultate de traducere* şi *problemă de traducere* sunt sinonime aproximative. De regulă, dificultățile sunt incluse în probleme şi sunt, mai ales, individuale, dependente de bagajul cognitiv şi cultural al fiecărui traducător. Atunci când se vorbeşte despre dificultăți de traducere se porneşte de la rezistența pe care o opun traducerii unele lexii, prin urmare sunt luate în considerare în special dificultățile de natură lexicală, în vreme ce problemele de traducere au un caracter general, referindu-se atât la toate nivelele limbii, cât şi la contextul extralingvistic" (Lungu-Badea, 2012, p. 62).

Conectaţi cu textele-sursă şi prin filiera unei empatii explicabile (ambii sunt fii scriitorului Vasile Vasilache), traducătorii epistolarului *Post-restant*. *Scrisori inedite* nu au întâlnit dificultăţile de ordin extratextual, ei fiind familiarizaţi suficient de bine cu subtilităţile factologice din misive. În schimb, obiectivul lor a constat, în

[23]Valeriu Vasilache, absolvent al Universității de Medicină și Farmaceutică „Nicolae Testimițanu" (1973). Traduceri din operele lui Evgheni Korşunov, Julius Fucik și Hrant Matevosian.

primul rând, în identificarea echivalentelor stilistice în limba română, care să transmită plasticitatea şi pitorescul expresiei, specifice epistolierului. Situaţiile dificile cu care s-au confruntat traducătorii acestei corespondenţe particulare au fost de ordin *semantico-stilistic*. În scopul redării, în limba română, a nuanţelor expresive ale discursului expistolar, au fost solicitaţi să identifice mijloacele lingvistice adecvate, în sensul că „Se traduc cuvinte, în mod evident, dar numai ca elemente funcţionale într-un text sau ca elemente ce contribuie la articularea conţinutului unui text care trebuie tradus. Nu se traduc cuvintele ca atare, ci texte constituite din cuvinte" (Coşeriu, 2000, p. 242). Termenii în limba română au fost configuraţi în funcţie de context: anumite cuvinte sau fraze din limba rusă nu au putut fi redate *ad litteram* în limba-ţintă, ci prin corespondente rezultate în urma unor analize comparative a sistemului limbilor rusă şi română, a unor selecţii sinonimice, a unor operaţii anevoioase de substituţie etc.

Complexitatea formală a scrisorilor, redactate în limba rusă de prozatorul de la Chişinău, a impus traducătorilor o serie de dificultăţi de natură *intratextuală*, atestate, în special, la nivelul termenilor, al frazemelor/unităţilor semantice (locuţiuni verbale sau adverbiale, expresii frazeologice etc.), calchierilor etc., ceea ce a presupus luarea în considerare a particularităţilor ambelor limbi, dar, în egală măsură, şi a originalităţii expresiei proprii scriitorului basarabean. În acest sens, procesul de traducere a fost destul de solicitant, căci, conform afirmaţiei lui George Steiner, „Traducerea reface echilibrul dintre ea şi original, dintre limba-sursă şi limba-receptor, echilibru distrus de actul interpretativ şi apropierea traducătorului. Paradigma traducerii rămâne incompletă atât timp cât nu a fost realizată reciprocitatea, atât timp cât originalul nu câştigă la fel de mult cât a pierdut" (Steiner, 1983, p. 476).

Partea ilustrativă a comunicării noastre constă în examinarea traducerii din rusă în română a mai multor scrisori[24] semnate de Vasile Vasilache şi adresate Mariannei Lomako sau părinţilor şi fiului acesteia. Răvaşele atestă mai multe dezvăluiri din cotidianul scriitorului, dar şi multiple detalii din laboratorul său de creaţie, mărturisiri ale sentimentelor sale de dragoste, fragmente diaristice, reflecţii pe marginea unor lecturi, a unor realităţi literare şi culturale din epocă, minieseuri etc. Valoarea literară a acestor misive este certă, fiind confirmată „de calitatea notaţiei şi de capacitatea autorului de a fixa o scenă de existenţă, de a formula un aforism inedit, în fine, de a impune un personaj original" (Simion, 2018, p. 221).

Traducerea unor termeni din limba rusă prin frazeme (expresii frazeologice, locuţiuni verbale etc.) a vizat transferarea în limba română, prin echivalenţe stilistice adecvate, a parametrilor stilistici, atestaţi în epistolele redactate în rusă. În *Mic dicţionar de termeni utilizaţi în teoria, practica şi didactica traducerii*, Georgiana Lungu-

[24] Toate exemplele în limba rusă sunt selectate din Colecţia *Manuscrise* din posesia Muzeului Naţional al Literaturii Române de la Chişinău. Scrisorile lui Vasile Vasilache către Marianna şi membrii familiei sale au nr. inv. 28135-28390. Versiunile româneşti ale exemplelor sunt selectate din cartea Vasile Vasilache *Post-restant. Scrisori inedite* (vol. I). Ediţie îngrijită şi traducere din limba rusă de Victor şi Valeriu Vasilache. Chişinău, Editura Polisam, 2023.

Badea susţine că echivalenţa stilistică „se raportează la o relaţie funcţională între elementele stilistice ale TS şi cele ale TŢ cu scopul de a obţine o identitate expresivă sau afectivă între TS şi TŢ, fără ca sensul enunţului să suporte modificări" (Lungu-Badea, 2012, p. 68).

Blocul 1 de exemple

Originalul în rusă	3/X-1976 „Словом я уже отчаивался, даже *поссорился* в Союзе Пис.: ни одной путевки я не использовал, а некоторые по 2-3. Наконец-то дали с 26!.. Надеюсь приехать на день два раньше, буду вечером у Вас *погостить* и наговоримся вдоволь".
Traducerea în română	„Pe scurt, ajunsesem la disperare, *le-am dat* chiar *în obraz* celor de la Uniunea Scriitorilor: unii au beneficiat de 2-3 foi anul ăsta, eu – de niciuna! În sfarşit, mi-au dat una de pe 26/X!.. Sper să vin mai devreme cu o zidouă, *oaspete cu masul*, şi să discutăm pe săturate" (p. 167).
Observaţii	În limba română, echivalentul românesc al verbului rusesc *поссориться* este *a se certa*, însă, în acest caz, traducătorii au recurs la frazeologismul *a da în obraz,* cu sinonimele *a vorbi tăios în faţă, a lua la rost (pe cineva), a înfrunta verbal* etc. Astfel, varianta română a dobândit nuanţă expresivă şi a fost asociată stilului neaoş, preferat de Vasile Vasilache în prozele sale artistice. Echivalentul românesc al verbului rusesc *погостить* este *a sta în ospeţie,* traducătorii optând pentru sintagma *oaspete cu masul.* Evitarea traducerii literale şi favorizarea formei, fără ca sensul să fie deteriorat, au condus la menţinerea coerenţei textuale şi a plasticităţii stilistice.

Originalul în rusă	3/X-1976 „Иногда даже думаю, как я выдерживаю все это. Уже домашним сказал: «*Угробите*[25], братцы… Все!»".
Traducerea în română	„Chiar mă întreb uneori cum rezist la toate astea. Alor mei de acasă le-am şi spus: „*O să mă băgaţi în mormânt*, fraţilor… Până aici!" (p. 168).
Observaţii	Verbul rusesc *угробить* se traduce literal în română prin *a omorî*. Expresia românească a *băga (pe cineva) în mormânt*, preferată de traducători potenţează expresiv contextul.

Originalul în rusă	3/X-1976 „По опыту наших предков знаем, ведь знаем, черти! – *мается* человек *беготней* – квартиру, шубу, машину, положение (передвижение по служ. лестнице) ан смотришь – *скрутился* бедняга как моль в этой шубе…".
Traducerea în română	„Din experienţa strămbunilor noştri ştim, ştim bine! – *aleargă* omul *fără astâmpăr* – apartament, blană, maşină, situaţie (avansare ierarhică) şi când

[25] Unităţile în cursiv comentate ne aparţin (M. A.).

	acolo, sărmanul, iată-l *sucit-răsucit* în blana-i ca o molie… " (pp. 167-168).
Observații	Din limba rusă, *мается* se traduce în română prin *a se căzni*, *a se munci*. Sintagma a *alearga fără astâmpăr*, convergentă semantic cu verbul rusesc, intensifică nuanțele stilistice ale expresiei. Verbul *скрутиться*, echivalent în română cu *a se răsuci*, este tradus prin cuvântul compus *sucit-răsucit*, utilizat frecvent în limbajul colocvial. În context, este utilizat cu valoare adjectivală. În varianta tradusă, inclus într-o comparaţie plastică, accentuează ideea de *încurcătură*, *complicație*, de *consecinţe dramatice* ale unui traseu existențial gestionat greşit.

Originalul în rusă	19/X-1976 „Машуль, прошу тебя *долбай* „Извод", Ник. Ник просит (кажется писал) для какой-то Ленинградской публикации".
Traducerea în română	„Maşulea, te rog, *dă-i înainte* cu *Izvodul*, Nic. Nic. Îl cere (pare-se, ți-am scris mai devreme) pentru o revistă leningrădeană" (p. 180).
Observații	Traducerea literală a verbului rusesc *долбить* este *a scobi*, *a dălțui*, *a ciocăni*. Echivalentul frazemic *a da înainte* (cu ceva) menţine sensul lexical, dar şi registrul stilistic al autorului.

Originalul în rusă	3/X-1976 „Да, в этом году судьба *очень круто* со мною обошлась во всех отношениях".
Traducerea în română	„Da, anul ăsta soarta mi-a fost *vitregă şi dură*, în toate privințele" (p. 168).
Observații	În română, adverbul rusesc *очень круто* echivalează cu: *sever*, *cu severitate*, *aspru*, *cu asprime*. În scopul concretizării sensului, traducătorii au ales extensiunea sintagmatică lămuritoare *vitregă şi dură*.

Originalul în rusă	23/I-1977 „Да ладно, *прочь слова*! Труха, истинно! Только и годны, только – в сфере *практического, социального* слова!"
Traducerea în română	„Dar fie, *ducă-se pe pustii cuvintele*! Pleavă-s, zău aşa! Utile sunt doar în domeniul comunicării practice, sociale!" (p. 198)
Observații	În combinație cu alte lexeme, adverbul rusesc *прочь* echivalează în română cu *afară!*, *înapoi!*, *cară-te/ pleacă de aici*, *piei din ochii mei!*. Expresia colocvială *ducă-se pe pustii*, pentru care au optat traducătorii, configurează exact starea de spirit a epistolierului care consideră cuvintele inapte a-i exprima sentimentele.

Originalul în rusă	23/I-1977 „Да, Ялта божеский уголок. И воздух, и море и обеспечение. Если б *не кончились деньжата*, я бы еще остался. Правда, какая-то пе-

	ремена нужна была… Да, Машуль, ты взвесь, я не прочь побывать, встретиться, *покалякать* в М-ве".
Traducerea în română	„Da, Ialta e un loc dumnezeiesc. Şi aerul, şi marea, şi aprovizionarea. Aş mai rămâne, dar *suflă vântul în buzunare*. Ce-i drept, se cerea o schimbare… Da, Maşul', cumpănește, aş fi dispus să vin la Moscova, să ne întâlnim, *să mai stăm la taifas"* (p. 197).
Observaţii	Din rusă, forma diminutivală/colocvială *деньжата* (de la *деньги*) înseamnă *banişori*. Expresia *suflă vântul în buzunare* a imprimat textului tradus cromatism stilistic. Verbul colocvial *покалякать* (derivat de la калякать – (rom.) *a scrijeli*, *a mâzgăli*), este utilizat cu valoare conotativă de *a pălăvrăgi*. Traducătorii au potenţat nuanţele de sens ale contextului prin frazemul *să mai stăm la taifas*.

Traducerea, din rusă în română, a expresiilor idiomatice a presupus un anumit grad de dificultate. Se cunoaşte că asemenea construcţii lingvistice cu sens unitar nu suportă traduceri literale. În exemplele de mai jos, unele variante româneşti au fost translate prin echivalenţe cu semnificaţii denotative şi conotative identice cu cele din limba rusă ori, în unele cazuri, au fost identificate alte frazeme cu sensuri analogice. Fără îndoială, opţiunile traducătorilor pentru anumite corespondenţe s-au pretat intenţiei de a transmite, în limba română, cromatismul stilistic al textelor originale.

Blocul 2 de exemple

Originalul în rusă	30/X-1976 „Машуль, прости, в последнее время (я далек от призн. оккультизма) но время от времени «натыкался» на «Элегию» Кавабаты. Причем 3-4 стр. – в одном месте, остальные – в другом… Но я с грустью переложил в свои «близкие» бумаги, думая: «потеряю, точно!» Приехал в Ялту они «сложились» - первые 3 стр. были в записной книжке остальные – в каком-то «раскассе» – и вот *глаза натолкнулись* на эти строчки – я и переписал".
Traducerea în română	Maşul', iartă-mă, de la o vreme incoace (sunt departe de a recunoaşte ocultismul), totuşi din cand in cand, „mă impiedicam" de *Elegia* lui Kawabata. Şi cum? Dădeam peste 3-4 pagini intr-un loc, peste celelalte altundeva… Le-am strecurat intristat printre hartiile mele mai „trebuincioase" cu gandul: „o să le pierd, cu siguranţă!" Sosesc la Ialta: ele „s-au adunat": primele 3 pagini le descopăr intr-un carnet de note, restul intr-o „povestioară". *Am dat cu ochii* peste aceste randuri şi le-am transcris" (p. 183).
Observaţii	Locuţiunea verbală *глаза натолкнулись на…* are sensul de *a observa din întâmplare*; în limba română, îi corespund expresiile: *ochii i-au căzut pe…", i-a sărit în ochi*. Traducătorii au optat pentru formula *a da cu ochii*, o variantă apropiată de expresia rusească. Unul din sensurile conotative ale verbului rusesc *натолкнуть* este, în română, *a da de.*

Originalul în rusă	30/X-1976 „[...] а на самом деле, чем он (чел.) больше горделив, тем он мельче (в это время Вишну как *прыснет в кулак*!)".
Traducerea în română	„[...] în fapt însă, cu cât mai trufaş este el (omul), cu atât e mai mărunt (uite atunci şi *pufneşte Vişnu în râs*!)" (p. 183).
Observații	În uz figurat, expresia frazeologică rusească *прыснуть в кулак* înseamnă *a arăta hotărâre, dispreț, ironie*. În română, echivalentul este *a pufni în râs*, care exprimă acelaşi sens de reacţie ironică în raport cu ceva sau cineva.

Originalul în rusă	13. X-1976: „Погода стоит сказочная. *Бабье лето*!"
Traducerea în română	„S-a aşezat un timp de poveste. *Vara sfinţilor arhangheli*!" (p. 176)
Observații	Deşi expresia idiomatică *бабье лето* se traduce în română prin *toamna indiană*, traducătorii au preferat formula poetică *vara sfinţilor arhangheli*, sugestie a unui timp favorabil şi cu o uşoară conotaţie religioasă.

Originalul în rusă	23/I-1977 „Да, еще новость: Валера «сочиняет»… Этими днями я ему напишу что и как – просто, чтоб это дело не бросить или… *от случая к случаю* заниматься. Он взрослый: он уже должен привыкать: ни дня без строчки"!
Traducerea în română	„Da, încă o noutate: Valera „compune"… Zilele astea îi voi scrie ce şi cum – pur şi simplu ca să nu abandoneze chestia asta ori … s-o facă aşa, *din paşte în paşte*. E matur: trebuie să se obişnuiască – nicio zi fără un rând scris!" (p. 197)
Observații	Locuțiune adverbială rusă *от случая к случаю* echivalează în română cu: *din când în când*, *ocazional*, *din întâmplare*. Ideea de acțiune sporadică a fost exprimată de traducători prin echivalența funcțională *din paşte în paşte*, ceea ce a adăugat contextului românesc o nuanță semantică neaoşă.

Originalul în rusă	30/X-1976 „Ну, целую… Я все время с тобою, *до предела*!"
Traducerea în română	„Ei, te sărut… Mereu voi fi cu tine, *până în pânzele albe*! (p. 186)
Observații	În română, expresiei ruseşti *до предела* îi corespund, în funcţie de context, expresiile: *până la limită*, *până la extrem*, *până la capăt,* până la epuizare. În scopul de a menţine compatibilitatea stilistică ale misivelor lui Vasile Vasilache, redactate în rusă şi variantelor lor în română, traducătorii au ales o locuţiune adverbială cu efect imagistic şi intensitate sugestivă – *până în pânzele albe*.

În funcţie de context, acelaşi lexem a fost tradus prin mijloace diferite, fapt ce a relevat neconcordanţe *structural-semantice* între textul tradus şi cel original. Selecţia corespondentelor a reieşit din polisemia termenului, sensul fiind coordonat cu registrul şi intenţia comunicativă, adică cu ceea se înţelege prin *context situaţional*: „cadrul în care este emis discursul/textul" (Lungu-Badea, 2012, p. 49). La traducerea unor asemenea secvenţe au fost luate în calcul transferul de nuanţe stilistice din epistolele scrise în limba rusă în variantele lor româneşti.

Blocul 3 de exemple

Originalul în rusă	3/X-1976 „И честно говоря, сейчас вообще намерен (если б сын *не заболел* и подавно более круто поступил) намерен сузить этот «Омут» - заработки…".
Traducerea în română	„Sincer să fiu, acum in genere am de gând să scap niţel de „Jugul" ăsta – câştigurile… şi dacă *nu s-ar fi îmbolnăvit* fecioru-meu, cu siguranţă, procedam mult mai drastic…" (p. 168).
Originalul în rusă	19/X-1976 „Странно, перед получением путевки и даже после, я все время говорил себе: «Почему ты говоришь, что едешь в Ялту ведь можешь не вылететь, не ехать, ведь может что-то случиться наперекор твоим желаниям… И бац! Я *заболел*…»".
Traducerea în română	„Ciudat, dar înainte de a lua foaia şi chiar după, mereu îmi spuneam: „De ce zici că pleci la Ialta, căci s-ar putea să nu zbori, să nu pleci, deoarece s-ar putea întâmpla ceva în ciuda dorinţelor tale……Şi – pac! – *cad la pat*…" (p. 179).
Observații	În primul enunţ, verbul rusesc *заболел* este tradus prin termenul tehnic, neutru stilistic *a se îmbolnăvi* cu sensul de a contacta o boală; în al doilea – prin expresia frazeologică *a cădea la pat*, cu valenţe sugestive şi intensitate emoţională (dacă prima scrisoare este adresată părinţilor Mariannei, în cea de a doua, epistolierul îi face această mărturisire însăşi interlocutoarei sale).

Originalul în rusă	19/X-1976: „«Черт возьми, не хватает, что ты *темнишь* в тв-ве… Еще болезнями тоже *темнишь*… И кожей!»".
Traducerea în română	„Drăcia dracului, nu e destul că *eşti obscur* în creaţie… Şi bolile ţi-s *latente*… Şi pielea *întunecată*!" (p. 179)
Observații	Verbul rusesc *темнить* se traduce în română cu sens denotativ *a întuneca*; cu sens conotativ – *a vorbi nelămurit*. În aceeaşi sintagmă, traducătorii au ţinut cont de valenţele semantice şi de polisemia lexemului, optând pentru trei echivalenţe lexicale diferite: *obscur*, *latent*, *întunecat*.

Traducerea formulelor argotice s-a realizat prin accesarea aceloraşi coordonate semantice, stilistice şi funcţionale, atestate în epistolele scrise în limba rusă. Formulele în română i-au menţinut expeditorul nuanţele emotive, naturaleţea, umorul şi jovialitatea şi degajarea cu care se exprimă.

Blocul 4 de exemple

Originalul în rusă	19/X-1976 „Я все время с тобою, али ты этого не чувствовала? Я все время рядом и потом скоро-скоро, надеюсь, даже лапу подать! "
Traducerea în română	„Sunt mereu cu tine, ori tu n-ai simţit asta? Iţi sunt mereu alături şi foarte curand, sper, chiar o să bat laba cu tine!" (p. 179).
Observaţii	*A bate laba* (mâna) sau *a da laba* (mâna) cu cineva nu este o traducere liniară, verbul *a bate* adaugă o nuanţă stilistică, sugerând ideea de familiaritate, intimitate.

Originalul în rusă	30/X-1976: „Вот это и есть Вера Виктор. Зуд и тут же «поскребет»... А папа… Папы было жалко (В.В. мне призналась, что «заехала ему по роже»".
Traducerea în română	„Asta e Vera Viktorovna: are mâncărime şi îndată se „scarpină" … Iar tata… îmi era milă de el (Vera Viktorovna mi-a mărturisit că „i-a ars una peste bot"" (p. 185).
Observaţii	Formula colocvială *заехала ему по роже*, compusă dintr-un verb de mişcare, *заехать*, utilizat cu sens figurat, şi un substantiv argotic, *рожа* (rom. *mutră*), se traduce literal în română prin *a lovit pe cineva în faţă*. Pentru menţinerea aceloraşi coordonate semantico-stilistice, a fost preferată expresia *i-a ars una peste bot*, cu aceleaşi accente argotice ca în limba rusă, dar cu un mai mare grad de expresivitate.

Virtuozitatea stilistică a epistolierului s-a manifestat prin utilizarea frecventă a invenţiilor lingvistice de tipul celor atestate în exemplele de mai jos. În scopul transmiterii, în limba română, a accentelor expresiv-stilistice, traducătorii au recurs la echivalenţe ingenioase. În acest caz, traducerea şi-a justificat condiţia de „operaţie pe un limbaj, un idiom particular, specific unui scriitor" (Pageaux, 2000, p. 61).

Blocul 5 de exemple

Originalul în rusă	17.X-1974: „Пока все, а то… «разлирикуюсь»!"
Traducerea în română	„Atât pentru moment, altfel risc să mă «afund în *ridicullirism*»!" (p. 11)
Observaţii	Creativitatea lexicală a epistolierului s-a manifestat prin generarea

	cuvântului *разлирикуюсь*, format după modelul verbelor ruseşti *разгореться* (*a se aprinde; fig.: dispute, pasiuni*); *раздумать(ся)* (*a se răzgândi*); *разгулятьcя* (a se veseli; a se dezlănţui o distracţie) etc. Traducătorii l-au echivalat cu *ridicullirism,* termen format din două lexeme autonome sudate: *ridicol* şi *lirism*. Locutorul îşi motivează încetarea bruscă a confesiunilor cu accente lirice prin teama de a fi considerat ridicol.

Originalul în rusă	24/X-1974. „Начну… Поверь, мне тоскливо! Ужасно *тоскоклuво*".
Traducerea în română	„Încep… Crede-mă, tânjesc! *Tânjelcuiesc* cumplit" (p. 11).
Observaţii	*Тоскоклuво* nu este un cuvânt standard în limba rusă, forma corectă ar fi *тоскливо* (adverb: *melancolic, trist*). Epistolierul l-a format din combinarea rădăcinii *тоска* (*dor, tristeţe*) cu sufixe/adverbe, definindu-şi astfel starea de tristeţe şi dor, provocată de absenţa iubitei. În română, forma verbală *tânjelcuiesc* este un compus ingenios din verbelor *a tânji* şi *a jeli*, care îi validează creativitatea lingvistică a epistolierului.

Originalul în rusă	2-3/IV-1976: „Можешь судить по *изложению-изнеможению – стал сантиментальным*!"
Traducerea în română	„Poţi să-ţi dai seama după *istorisire-istovire – am devenit sensibilos*!" (p. 83).
Observaţii	Sintagma ludică *изложению-изнеможению*, tradusă prin *istorisire-istovire*, adjectivul denaturat intenţionat *сантиментальным* (corect: *сентиментальным*), tradus prin *sensibilos* denotă că autorul scrisorilor subminează normele limbii, permiţându-şi glume, calambururi şi inovaţii lexicale, în acelaşi timp, relevându-le măiestria traducătorilor.

Originalul în rusă	30/X -1976 „Лично у меня «каникулярное состояние»…".
Traducerea în română	„Eu unul mă simt «*vacanţier*»" (p. 185).
Observaţii	Expresia idiomatică rusească *каникулярное состояние* este corectă gramatical şi se traduce în română prin *stare de vacanţă* sau *dispoziţie/condiţie caracteristică vacanţei*. În scopul de a transmite în română supleţea şi eleganţa scrisului epistolar al lui Vasile Vasilache, traducătorii au apelat la formula românească *mă simt vacanţier* (derivat de la subst. *vacanţă*), care trimite la ideea de relaxare, libertate faţă de obligaţii, lipsă a rutinei.

La finalul acestor sumare considerări pe marginea traducerii din rusă în română a corespondenţei particulare semnate de scriitorul basarabean, constatăm că acest proces a vizat atât nivelul semnificanților, cât şi cel al semnificatelor, adică „litera" şi „spiritul". Atenţi la convergenţele/divergenţele structural-semantice dintre limba-sursă şi limba-ţintă, traducătorii au reuşit nu doar să transpună adecvat conţinutul şi forma epistolelor originale, ci şi să „transfere" în limba română, fondul lor emoţional-reflexiv, cursivitatea demersului şi, nu mai puţin important, au impregnat textelor traduse spiritul fervent al epistolierului-scriitor. Aşa cum, în opinia lui Mircea Martin, „Actul traducător supune opera originală unei de-contextualizări multiple şi radicale, dar şi unor destructurări care, oricât de provizorii, conduc la pierderea autonomiei sale intenţionale, textuale şi, în ultimă instanţă, culturale" (*O istorie a traducerii în limba română din secolul al XX-lea. Domenii literare şi nonliterare*, vol. I, pp. 27-28), intervenţiile celor doi traducători s-au finalizat cu menţinerea, în variantele româneşti, a conţinutului informaţional din misivele redactate în rusă, a aspectelor denotativ-referenţiale şi a celor conotativ-figurative, validând astfel, şi în textele epistolare translate, potenţialul expresiv al lui Vasile Vasilache.

Referinţe

Coşeriu, E. (2000). *Lecţii de lingvistică generală*. Traducere de Eugenia Bojoga. Editura Arc.

Lungu-Badea, G. (2012). *Mic dicționar de termeni utilizați în teoria, practica şi didactica traducerii.* Ediția a III-a, revăzută şi adăugită, cu o Prefață (la ediția I) de Georgeta Ciobanu. Postfață de Cristina Hetriuc. Editura Universității de Vest.

Martin, M. (2021). *O teorie a traducerii în loc de Cuvânt-înainte*. In: *O istorie a traducerii în limba română din secolul al XX-lea. Domenii literare şi nonliterare* (vol. I). Coord.: Muguraş Constantinescu, Daniel Dejica, Titela Vîlceanu. Cuvânt-înainte de Mircea Martin. Editura Academiei Române.

Nagy, I. K. (2020). *Introducere în traductologie sau noțiuni şi concept fundamentale în teoria şi practica traducerii.* Editura Scientia.

Pageaux, D.-H. (2000). *Literatura generală şi comparată*. Trad. de Lidia Bodea, cuvânt introductiv de Paul Cornea. Editura Polirom.

Simion, E. (2018). *Genurile biograficului* (vol. I). Editura Tracus Arte.

Steiner, G. (1983). *După Babel*. *Aspecte ale limbii şi traducerii*. Trad. de Valentin Negoiță şi Ştefan Avădanei, pref. de Ştefan Avădanei. Editura Univers.

Vasilache, V. (2023). Post-restant. *Scrisori inedite* (vol. I). Ediție îngrijită şi traducere din limba rusă de Victor şi Valeriu Vasilache. Editura Polisam.